

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 29. marca 1984
Leto XXXVI. - Štev. 5
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

«Trojanski konj» namesto zaščite

Na drugem mestu objavljamo stališče deželnega vodstva KPI za Furlanijo - Julijsko krajino, ki poudarja, da «ni bližnjic, ki bi jih lahko upoštevali». Verjetno ni vsakomur povsem razumljivo, zakaj je bilo potrebno objaviti to stališče prav v teh dneh in opozoriti na zaskrbljenost komunistov in vseh Slovencev zaradi novega zavlačevanja v zvezi z zakonom o zaščiti naše manjšine. Pred nekaj tedni se je zdelo, da gredo stvari naprej. Počasi, toda nezadržno. V resnici pa ni povsem tako. Več znakov kaže, da se položaj naglo slabša, kar je najbrž tudi posledica političnih sprememb v sami vladi, ki zaostruje svoje odnose z opozicijo in teorizira tako imenovano «demokracijo odločanja» namesto «demokracije sočanja».

Poglejmo, kako se stvari odvijajo po vrsti, pa čeprav bo naštevane jasno pokazalo, v kolikšni meri smo bili tudi priča demagogiji, potvarjanju dejstev in prikrievanju resnice.

Prvi pozitivni znak je bilo sporočilo obeh predsednikov parlamenta, demokristjana Cossiga in komunistke Nilde Jotti, da bo obravnavala zakonskih osnutkov za okvirno zaščito etnično-jezikovnih skupnosti stekla v poslanski zbornici, zakoni o zaščiti Slovencev pa v senatu. Bila je, po našem mnenju, načelna zmaga, saj smo od vsega začetka opozarjali na nevarnost «zmešnjave» med tema zakonoma, ki sta si podobna samo v naslovu, vsebinsko pa prinašata zelo različne rešitve. Tako je bilo tudi uradno poudarjeno, da je zaščita narodne manjšine, kot je slovenska, nekaj več kot pa priznanje nekaterih jezikovnih in kulturnih pravic «jezikovnim otokom», ko so posejani vzdolž Italije, od Furlanov do Albancev na Siciliji in Hrvatov v Molizah.

Predsednik senatne komisije za ustavno vprašanja demokristjan Bonifacio je napovedal, da se bo razprava o naši zaščiti pričela takoj po demokristčanskem kongresu, torej prve dni marca. Izrecno je Bonifacio poudaril, da komisija ne bo čakala na vladni zakonski osnutek, če dotlej ne bo predložen.

V resnici ni bilo tako. O vladnem zakonskem osnutku ni ne duha, ne sluha. pravzaprav ne, sluhov, torej govorice o njem je bilo v teh časih zelo veliko. Marsikdaj so bile tudi zelo protislovne.

Minister za zunanje zadeve Andreotti je v Beogradu grobo povedal stališče KD: «Če hočete zaščito za tržaške in goriške Slovence, smo pripravljeni». Noče pa slišati o zaščiti beneških in ka-

nalskih Slovencev v skupnem okvirnem zakonu.

Znano je, da se je slovenska in demokratična javnost uprla tem trditvam in poudarila, da je «nesprejemljiv zakon, ki bi ne nudil enakih pravic tudi Slovcem v videmski pokrajini». To je enotna delegacija brzojavila tudi predsedniku vlade Craxiju, katerega je še enkrat (tretjič ali četrtič) prosila, naj jo sprejme in se z njo pogovori. Istočasno smo Slovenci pisali zunanjemu ministru Andreottiju in z argumenti zavrnilo njegova izvajanja.

Andreotti se ni več oglasil. Pač pa je poslal v Jugoslavijo svojega namestnika, furlanskega demokristjana Fioreta, ki je prav te dni dobesečno ponovil njegovo stališča: «Beneški Slovenci so nekaj drugega. Nočejo biti manjšina, zato ne spadajo v isto zaščitno normo».

Medtem so socialisti organizirali v Rimu okroglo miz o Italijanih in Istri. Tu se je razgovoril poslanec Loris Fortuna (PSI), ki je bil duhovni oče pomembnih zakonov, kot sta bila razporoka in splav, je torej znan kot borec za državljanske svoboščine, čeprav je to svojo značilnost še kar omilil, odkar je bil nekaj časa minister.

V Rimu je vsekakor Loris Fortuna izjavil, da so demokristčanski pritiski, naj bi Slovence razdelili po kategorijah, nesprejemljivi in da se socialistična stranka bori za globalni zakon, ki naj upošteva tudi Slovence v videmski pokrajini.

Tretje mnenje je zagovarjal minister za dežele, socialdemokrat Romita. On je pravzaprav tisti, ki bi moral izdelati vladni osnutek. Najprej je obljubil (decembra), da bo izdelal dober zakon, ki bo upošteval tudi mnenje slovenske manjšine. Pozneje se ni hotel srečati s predstavniki enotne delegacije vseh Slovencev. Pač pa se je ločeno pogovarjal z nekaterimi posamezniki, med katerimi velja omeniti prof. Lokarja (SSK).

O teh Romitovih pogovorih nismo dobro informirani, vendar se zdi, da je vse spraševal, kako izgledajo Slovenci v videmski pokrajini in kolikšne so razlike med njimi in onimi, ki živijo v Trstu in Gorici. Priznal je, da je problem beneških Slovencev steber vse zaščite, ki se lahko tudi podre.

Dva meseca po prvih obljubah je Romita že spremenil svoja stališča. Očitno je, da so ga demokristjani dodobra obdelali, saj je v svoji drugi izjavi dejal, da je «zakon izdelal, vendar na osnovi mnenja italijanske večine v Cassandrovi komisiji». Brez mnenja Slovencev, torej.

A to še ni vse. Vladni osnutek je zavrit v

najglobbo tajnost, čeprav ga očitno poznajo vsaj voditelji deželne KD in drugih vladnih strank, ne pa Slovenci, kolikor nam je znano, četudi spadajo v nekatere izmed teh strank. Demokristjani vsekakor vztrajajo pri svojem, da je treba beneške Slovence izločiti in zakona. Romita napiše nov članek, tokrat za neko žensko socialdemokratsko revijo. V njem trdi, da je izdelal zakon, ki predvideva «višjo» stopnjo zaščite za tržaške in goriške Slovence ter «manjšo» stopnjo za Slovence v videmski pokrajini.

Nato se nekaj spet premakne. V Trstu se začno pogajanja med demokristjani, socialisti in Listo za Trst. Občinski svet na pobudo LpT, KD in MSI odobri protislovenske resolucije, v program nove koalicije pa vsiljujejo odstavke o preštevanju Slovencev. Skoraj istočasno se izve, da je minister Romita vrgel puško v koruzo. Bajje je napisal pismo predsedniku vlade Craxiju in mu povedal, da je zašel v slepo ulico. Sploh ne ve več, kaj naj naredi z osnutkom vlade za Slovence... Naj odloča predsednik, če se mu že ljubi, saj se vladne stranke ne morejo zediniti o pravicah Slovencev. Zdi se, namreč, da KD, republikanci in liberalci odločno nasprotujejo vsakršni zaščiti Slovencev v videmski pokrajini in bi raje videli, da bi sploh odložili razpravo o zaščiti Slovencev v nedogled. Vsekakor na boljše čase.

KD in sredinske stranke, seveda, niso spale. Ves čas so izvajale tudi določen pritisk na manjšino, kar je prišlo do izraza tudi z zaostritvijo protislovenskih stališč v Benečiji, pa tudi na Goriškem in Tržaškem.

Socialisti so v zagati. Vodijo vlado, ki ni sposobna izdelati osnutka za manjšinsko zaščito. Poleg tega so sami predložili v zbornicah zakonski osnutek, ki je bil izdelan skupaj s Slovenci in nas torej zadovoljuje. Tudi KD ima svoj zakonski osnutek in ga lahko zagovarja v parlamentu, čeprav se mi z njim ne strinjamo in je na splošno za vse Slovence nesprejemljiv. Polena mečejo torej pod nogo samo sredinske laične stranke — PLI, PSDI, PRI. Konec koncev bi ne bila nikakršna tragedija, če bi vlada sploh ne predložila parlamentu svojega osnutka o pravicah naše manjšine. Senat bi lahko začel razpravo o obstoječih zakonih KPI, PSI, KD in SSK. Ob teh osnutkih bi se lahko pomerili. Toda to zahteva od PSI, da se opredeli in v parlamentu sprejme spopad z demokristjani. Tega očitno socialisti ne marajo. Od tod najnovejša pogruntacija, ki je zrasla v okviru ožje delovne skupine poslanske komisije za

ustavna vprašanja. Ta delovna skupina se že dalj časa ukvarja z «okvirnim» zakonom o pravicah nekaterih manjših jezikovnih otokov vzdolž Italije. Med najbolj zainteresiranimi pa so Furlani. Poročevalec tega zakona je posl. Loris Fortuna (PSI). V ta zakon so vključili tudi besedico «Slovenci». Že v prejšnji številki DELA smo se spraševali, kaj naj to pomeni, saj Slovenci nismo «jezikovni otok», v prvem členu zakona pa je itak rečeno, da ne velja za narodne manjšine, kot so «nemška, francoska in slovenska». Ni nam bilo povsem jasno, kaj pomeni zakon, ki najprej nekaj zanika, nato pa obrne na glavo in nas našteva med jezikovne otoke.

Zadeva se je pojasnila pozneje, ko je bila Slovincem izrečena (nekako) ta-le ponudba: Sprejmite za beneške in kanalske Slovence vključitev v ta okvirni zakon o jezikovnih otokih. Imeli bodo pač nekaj minimalnih pravic. V zameno boste boljše zaščiteni Slovenci v Trstu in Gorici.

Ponudbo je spremljala tudi groznja, da je to največ, kar lahko nudi vlada v tem trenutku, če pa bomo Slovenci vztrajali pri celoviti zaščiti in nedeljivosti naše manjšine, «ne bomo dobili nič».

Tako je sedaj bralcem razumljivo stališče deželnega vodstva KPI, ki zavrača «bližnjice» in tako ponujeno barantanje na koži Slovencev v videmski pokrajini, torej najšibkejšem delu naše skupnosti.

Ko smo zavrnilo tako barantanje (naslednjega dne se je enako izrekla tudi SKGZ), nismo izhajali samo iz utrjenih načelnih stališč, pač pa smo nadrobno analizirali tudi možne posledice.

Ugotovili smo, da je to, kar naj bi «ponujal» posl. Fortuna, zgolj «trojanski konj», kaj naj obide doslej trdno obzidje slovenske manjšine. Ker nas niso mogli drugače, nam pošiljajo v videmsko pokrajino «trojanskega konja», v katerem so skrite sile, ki lahko osvoje vso manjšino.

Kaj naj drugega pomeni, naj se za beneške Slovence zadovoljimo z zaščito, ki jo država nudi Furlanom?

Gre pač za to, da so Furlani del italijanskega naroda in se šele sedaj v njih prebujata neka jezikovna diferenciacija. Zato predvideva okvirni zakon le nekaj ur tega jezika v sicer povsem italijanskih šolah. To nudijo sedaj beneškim Slovincem, pa še to pogojujejo s tem, da morajo z lastnimi silami zbrati 10 odstotkov podpisov v vsaki občini, kjer naj bi se uveljavilo. Po domače to pomeni beneške Slovence od kraja do kraja izpostavljati preštevanju in vsem mogočim pritiskom, da bi se dokopali do ... tega, kar bi lahko že imeli samo na osnovi pozabljenih okrožnic ministra Misasija iz leta 1977!

Ponudbo utemeljujejo s takim modrovanjem: Slovenci v Trstu in Gorici ste močni. Zato lahko čakate na zaščitni zakon tudi nadaljnjih 5 ali deset let. Benečani pa so na tleh, zato se lahko zadovoljijo z malim, samo da je nekaj.

Na to je odgovor jassen. Če bi sprejeli ta predlog in «predali» beneške Slovence v okvirni zakon za jezikovne otoke, bi «prodali» tudi svojo dušo, bistvo našega skupnega boja. Sprejeli bi namreč načela, ki so se nam doslej zdela nesprejemljiva. Med temi tudi načelo preštevanja. Če bi ga priznali beneškim Slovincem v zameno za zaščitno miloščino, kako bi nato utemeljili naše nasprotovanje preštevanju toliko močnejših tržaških in goriških Slovencev? Samo po sebi je umevno, da bi v tem primeru morali tudi za Trst in Gorico sprejeti postopek preštevanja.

Sicer pa bi se lahko zgodilo še nekaj drugega. Če bi bili tako popustljivi, da bi sprejeli za naš najšibkejši del skupnosti tako, ničvredno zaščito, s kakšno pravico bi lahko zahtevali kaj več za goriške in tržaške Slovence. Vlada bi nam lahko upravičeno rekla, da imamo sedaj že vse, kar zaslužimo. Kvečjemu bi nam dala par

milijard za slovensko gledališče, in mir. Tako bi vsa globalna zaščita izgledala kot nekaj ur slovenščine (neobvezno, seveda) v italijanskih šolah po Benečiji.

«Ponudba» je nesprejemljiva še iz tretjega razloga. Slovenci smo enotno odbili zaključni dokument Cassandrove komisije, ker smo menili, da je vse preveč omejevalen. In vendar je italijanska večina v Cassandrovi komisiji soglašala s ustanavljanjem slovenskih šol v videmski pokrajini! Soglašala je s tem, da morajo imeti tudi Slovenci v videmski pokrajini pravico do finančne podpore za svoje kulturne ustanove in pravico, da uporabljajo slovenski jezik v odnosih z oblastjo, tudi pred sodiščem v Tolmeču! Sporna je bila javna raba slovenščine. Tako Cassandrova komisija. Naj bi sedaj sprejeli nekaj, kar je znatno manj od tega, kar smo že pridobili v vladni komisiji?

Nak, brate. Občutek imamo, da skušajo vladne stranke navijati ceno s pritiski in izsiljevanjem, kakor južnjaški kramarji na razprodajah. Radi bi nam prodali staro kljuse in nas prepričali, da je to največ, kar lahko dobimo.

Zato deželno vodstvo poziva k enotnosti vse Slovence in poudarja, da je bistvenega pomena tudi solidarnost vseh naprednih in demokratičnih sil, vse levice. Zavedamo se, da so socialisti pod pritiskom in iščejo «bližnjice», ker želijo premestiti nesoglasja z demokristjani.

Mi jim ponujamo drugačno pot. Naj opustijo nepotrebne trojanskega konja in poskuse pritiska na manjšino. Naj opustijo tudi poskus, da bi vlada sestavila svoj zakonski osnutek. Začnimo takoj parlamentarno diskusijo o obstoječih zakonskih osnutkih KPI, PSI, SSk in KD. Tu lahko levica enotno nastopi in prisili demokristjane, da utišajo svojo oholost.

Ko je šlo za razporoko ali splav je enotni levici uspelo. To najboljše ve prav posl. Fortuna, kajne?

Stojan Spetič

Izjava deželnega vodstva KPI

Položaj slovenske manjšine in njene globalne zaščite je bil na dnevnem redu seje deželnega vodstva KPI skupaj s člani deželne slovenske komisije.

Vodstvo KPI za Furlanijo Julijsko krajino izraža zaskrbljenost ob dejstvu, da se še ni pričela parlamentarna razprava o osnutkih za globalno zaščito, ki so jih predložile demokratične stranke. Za to je kriva zamuda, s katero vlada pripravlja svoj napovedani zakonski predlog in pa spori med vladnimi strankami o vsebini in ozemeljski razsežnosti pravic. S tem v zvezi KPI poudarja nujnost

čimprejšnje odobritve zaščitnega zakona, ki naj bo homogen in naj zajame vse Slovence v tržaški, goriški in videmski pokrajini, brez diskriminacij ali razlikovanj na osnovi kraja, kjer živijo.

KPI poudarja, da je zaščita Slovencev v naši deželi ustavni dolg demokratične države, ki mora zadovoljiti zakonita pričakovanja manjšine. Zato tudi nasprotuje manevrom in pritiskom, ki skušajo razvedniti zaščito v okviru zakona, ki naj ovrednoti kulturne posebnosti etnično - jezikovnih skupnosti v Italiji, kar obravnavajo drugi zakonski pre-

dlogi.

Tu ni bližnjic, ki bi jih lahko upoštevali, četudi bi težile k premostitvi nesoglasij in zaviralne akcije, ki jo proti zaščiti Slovencev uredničuje KD ali nacionalistične sile. KPI meni, da je treba uresničiti ustavne norme o zaščiti manjšin, in torej tudi slovenske, z enotnostjo vseh demokratičnih in levičarskih sil, ki je še posebej potrebna, da se zavrne vsak poskus omejevanja pravic. V ta namen bo KPI sprožila primerne pobude, da se okrepi enotnost med Slovenci ter solidarnost vseh demokratičnih sil v tej bitki.

S 7. kongresa Vsedržavne zveze italijanskih izseljencev

Zaščitni zakon naj bo dokaz zdrave demokracije

Na sedmem kongresu Zveze italijanskih izseljencev, ki je bil prejšnji teden v Rimu je tov. Mario Lizzero podal izčrpno poročilo o stanju slovenske manjšine v Furlaniji Julijski krajini. Lizzero je tudi soustanovitelj zveze (FILEF) in je ob priliki negativno ocenil ukrepanje vlade, ki ni na kongres poslala svojega predstavnika, ne zaradi naravnega političnega pomena kongresa ampak predvsem iz spoštovanja do italijanskih delavcev, ki so primorani služiti kruh v tujini in ki jim kongres pomeni priložnost, da se srečajo in obravnavajo svoje probleme.

Kongres se je odvijal pod geslom: Izseljeništvu v krizi; enotnost za mir in razorožitev, za delo in enakopravnost, za sožitje med narodi. Pozdrav Zveze beneških izseljencev je prinesel Ferruccio Clavora, ki je najprej spregovoril v slovenščini, v svojem govoru pa je še enkrat poudaril zahtevo po pravičnem zaščitnem zakonu za slovensko manjšino.

Tudi Mario Lizzero je v svojem posegu obravnaval predvsem problem narodnih in jezikovnih manjšin v Italiji. Iz govora povzemamo nekaj bistvenih prehodov:

«Ko je senator Boldrini, predsednik Vsedržavne zveze partizanov pozdravil naš kongres, je pravilno opomnil, da so se politične sile, ki so napisale najbolj svetlo stran italijanskega odporništva, že v samem boju zavzemale za to, da bi Italija po osvoboditvi postala zgled demokracije, ki ne bo več dopuščala nobene oblike preporeda fašizma. Ta demokracija pa ne bi smela v nobenem smislu šepati. Res je, da je naša država od takrat naredila velike in pomembne korake, tako na gospodarski kot na družbeni po-

ti. Tudi kar se izseljeništvu tiče se je v povojnih letih marsikaj spremenilo, čeprav so bili prvi koraki v tujino težki, delavci pa so morali prestajati neštete oblike diskriminacij.

Delavci, ki ste danes tukaj, se brez dvoma spominjate trdih bojev, ki jih je doživljala naša organizacija. Čeprav je naša demokracija prehodila toliko poti od osvoboditve dalje, moramo priznati, da ta demokracija ponekod še vedno šepa; šepa predvsem, ko mora odločati o vprašanih 5 milijonov izseljenih delavcev, ki v tujini še vedno iščejo oblike enakopravnosti in spoštovanje lastnih pravic.

Šepa, ko odklanja ustavne pravice manjšinskim in jezikovnim skupinam, ki živijo na njenem teritoriju, ko jih peha v emarginacijo in dvem in pol milijona državljanom ne priznava naravne istovetnosti. To so italijanski državljani treh narodnostnih manjšin: Slovenci, Nemci in Francozi, ki so samo delno zaščiteni in ne v duhu ustave ampak kot posledica mednarodnih pogodb in obvez. Poleg teh je še devet jezikovnih skupin, ki so prav tako, kot narodnostne, diskriminirane. Z razliko od delavcev, ki delajo v tujini, ta poltretji milijon italijanskih državljanov doživlja iste diskriminacije, etnične in kulturne, vendar doma, v lastni državi. In tu je, po mojem mnenju, največji dokaz, da je italijanska demokracija še vedno nerodno pomanjkljiva.

Danes bi vam rad spregovoril o problemu, ki zahteva največjo pozornost. To je problem slovenske narodne manjšine. V senatu so predstavniki različnih političnih strank predstavili svoje zakonske osnutke in kaže, da tudi vlada pri-

pravlja svojega. Nato bo začel postopek za izoblikovanje zaščitnega zakona za Slovence v Furlaniji Julijski krajini. Prišlo pa je do nesprejemljivega dogodka: krščanska demokracija je predstavila svoj osnutek, ki pa ne vključuje beneških Slovencev, medtem ko goriškimi in tržaškimi priznava določene pavice. Istočasno pa razne skupine, ki se istovetijo z odbori za ohranitev italijanstva in ki delujejo tako v Furlaniji kot na tržaškem in goriškem odrekajo vsako pravico vsem Slovincem s principi najbolj podlega nacionalizma izpred 36 let. Za svoje «prepričljive» akcije izrabljajo tudi besede, ki jih je izrekel videmski škof Msg. Battisti in številni drugi duhovniki, v korist zaščitnega zakona za vse pripadnike Slovenske manjšine. Po mnenju teh odborov je škof s svojim zavzemanjem kršil nov konkordat med Cerkvijo in državo...

Ferruccio Clavora je v svojem pozdravnem nagovoru pravilno rekel, da so Slovenci nepriznana in diskriminirana manjšina in moramo vsi, ki predstavljamo večino, podpreti njene zahteve po enakopravnosti.

Zato bi rad prav na tem mestu iznesel svoj predlog: naša organizacija, Vsedržavna zveza izseljencev, naj izrabi ves svoj prestiž in politični pomen v korist boja slovenske manjšine za doseg optimalnega zaščitnega zakona. Predlagam nadalje, da se v zaključno resolucijo našega kongresa vključi tudi to vprašanje. Na tak način bomo tudi mi, v imenu petih milijonov izseljenih delavcev, prispevali k pričetku vladne razprave in k obravnavanju tega tako pomembnega vprašanja italijanske ustave».

Prebivalci Opčin, Banov in Ferlugov upravičeno vztrajajo pri svojih zahtevah

Urbanizacija in usluge, ki jih je občinska uprava dolžna oskrbeti

Regulacijski načrt za vse ozemlje tržaške občine je postal zakon decembra 1969. leta. Za Opčine predvideva ta zakon več gradbenih področij, med temi je tudi področje za intenzivno gradnjo (saj predvideva naselitev 5000 prebivalcev), ki gre od ulice Carsia do Proseške ulice.

Vsem ostalim kraškim vasem, ki spadajo pod tržaško občino, je bila enostavno prepovedana vsaka gradnja. Šele po 12-ih letih, z odobritvijo variante 25, so se odprle omejene možnosti gradnje za vasi vzhodnega Krasa (od Banov do Bazovice), medtem ko vasi zahodnega Krasa (Prosek, Kontovel, Križ) še čakajo na dokončno odobritev posebnih načrtov. Torej se je na kraškem ozemlju, ki spada pod tržaško občino v vseh teh letih lahko gradilo nove stavbe oz. preurejalo stare

samo na Opčinah. Sedaj se moramo vprašati, po katerih urbanističnih kriterijih je občinska uprava izdajala gradbena dovoljenja. Naj še povemo, da bi po tem zakonu morale Opčine, ki imajo danes šest-sedem tisoč prebivalcev, šteti 20 tisoč prebivalcev. Torej je logično, da bi bilo potrebno izdajati dovoljenja po točnem načrtu, ki bi predvideval najprej t.i. primarno urbanizacijo (ceste, greznice, javno razsvetljavo, razne usluge kot so plin, voda, električni tok), nato sekundarno (vrtce, šole, skratka javne strukture, ne nazadnje ustrezno pokopališče). Naj dodamo še, da mora vsak prosilec plačati za gradbeno dovoljenje davek «Bucalossi», tj. 8 do 15.000 lir za vsak m³ gradbe. To se pravi, da je treba za enodružinsko hišo plačati od 10 do 15

milijonov lir davka, preden sploh začneš zidati. Seveda mora to vsoto občinska uprava vložiti v urbanistične strukture. Če naj pa odgovorimo na postavljeno vprašanje, moramo reči le, da je občinska uprava v vseh teh letih enostavno kasirala gradbeni davek in da sploh ni upoštevala urbanističnega programa. Le-ta bi moral namreč ne samo zagotoviti izvedbo vseh urbanističnih struktur, ampak tudi spoštovanje okolja in etničnega značaja v razvoju te kraške vasi. Pomanjkanje vsake urbanistične politike pa je privedlo do improviziranih urbanističnih ukrepov, ki počasi spreminjajo našo vas v prenočišče za mestne prebivalce.

Eden izmed takih ukrepov so prav načrti PEEP, ki jih je občinska uprava

(KD, PSDI, PSI, PRI, SSK) vsilila naši vasi. Glede tega vprašanja je rajonski svet za vzhodni Kras takoj in enotno predlagal, naj bi občinska uprava z varianto k regulacijskemu načrtu zaščitila prejšnje stanje na področju, ki gre od ulice Biancospino do Proseške, in naj bi namenila za PEEP predvsem zemljišča za lokalne gradbene potrebe od omenjene ulice Biancospino do ulice Carsia. Tega predloga, ki smo ga komunisti vedno podpirali, tudi zato, da bi omejili škodo, ki jo povzroča privatni gradbeni sektor in zgrešena politika tržaške uprave, občinska uprava do danes še ni upoštevala. Komunisti smatramo, da so urbanistične norme tisti instrumenti, na podlagi katerih se načrtuje razvoj teritorija in družbe. Pri nas gre tudi za razvoj naše skupnosti. Za dosego tega cilja je potrebna najprej politična volja in nato sposobni upravitelji. Na žalost tega ni.

Dolfi Wilhelm
načelnik svetovalske skupine KPI
za vzhodni Kras

* * *

O neverjetni zadevi openskega pokopališča smo povedali že vse ali skoraj vse. Znano je, da na starem openskem pokopališču ni več mogoče pokopavati. Znano je, da so Openci, Banovci in Ferlugovci že večkrat posegli pri javnih ustanovah in na občini, da bi se ta zapleteni problem vendar rešil. Znano je, da je obstajal načrt za izgradnjo novega pokopališča, na površini 8.000 kv metrov v bližini Banov in da ni načrt naletel na nikakršne ovire strani prebivalstva. Dane so bile obljube, zagotovila in sprejete določene obveze, najprej župana Cecovinja, potem izrednega komisarja Siclarija in končno raznih občinskih odbornikov, funkcionarjev itd. Znano je tudi, da je gradbeni načrt za novo pokopališče pro-

padel zaradi onesnaževanja; nov občinski odbor je končno predstavil načrt, ki je obenem edina možna rešitev, se pravi razširitev starega pokopališča. Za tako rešitev obstajajo tudi določena občinska finančna sredstva, ki so vključena v letošnji proračun, zanj pa se je pozitivno izrekel tudi rajonski svet za zahodni Kras, ki je, med drugim, isto rešitev večkrat predložil županu in njegovi upravi, vendar brez zadovoljivega odziva.

Vse je kazalo, da je rešitev blizu, ko je začel krajevni tisk z neke vrste kampanje, iz katere bi se dalo sklepati, da se nahajamo pred novimi, še večjimi ovirami. Nanašamo se predvsem na dopise, ki jih je tržaški «Il Piccolo» objavil s podpisom Silvano Moro, v imenu openske KD, 18. februarja in nato še 10. marca.

V prvem so podrobno analizirani urbanistični problemi obenem pa vsebuje opombo, da je bila izbira občinske uprave za razširitev starega openskega pokopališča prenašljiva in nepremišljena. Poleg opazk, ki bi jih lahko izrekli glede urbanističnih izbir tržaške občine, se nam zdi povsem neumestno govoriti o prenašljivosti, že zato, ker je zadnja odločitev prišla po dolgih in zapletenih preverjanjih in ki je obenem edina, ki ne bi mogla oškodovati urbanistične ureditve Opčin, ki je že itak prekomerno kompromitirana. Kaže, da se nedopustemu zavlačenju sedaj pridružujejo še nova, ki nimajo prav nobenega opravka s čustvi prebivalstva.

Kot da ne bi pritiski openske Krščanske demokracije zadostovali, se je razširitvi openskega starega pokopališča uprl tudi odbornik Vattovani (Članek 10. marca) in to kar nepričakovano.

Kakšna je vendar ta igra, gospodje Krščanske demokracije? Če bo vsak vlekel svoj konec vrvi, se bo le ta pretrgala. Prebivalci Opčin, Banov in Ferlugov si ni-

so tako nasprotni, kot hočete dokazati v omenjenem članku, so pa resnično naveličani tako neumestnega odnosa, ki ne upošteva niti najbolj globokih človekovih čustev.

Skupina komunističnih rajonskih svetovalcev za zahodni Kras

* * *

Iz sestanka prestavnikov 21 organizacij, ki so izpeljale samoupravni referendum, izhaja važna ugotovitev, da se novoustanovljeni odbor za mir z Opčin, od Banov in s Ferlugov ne bo razpustil, ampak bo budno sledil nadaljnjim dogajanjem. Njegov sedež bo v Prosvetnem domu na Opčinah.

Prisotni so obžalovali, da niso predstavniki vseh povabljenih organizacij sprejeli pobude za samoupravni referendum, kar bi brez dvoma pripomoglo k boljši udeležbi na volitvah. Vendar je treba poudariti, da so se prvič pridružili organizacijam, ki se že mnogo let občasno srečujejo za reševanje splošnih vprašanj, ki se tičejo prebivalstva z Opčin, od Banov in s Ferlugov, še nove komponente: delavski sveti openskih železničarjev in delavnice Laboranti ter ACLI. Torej korak naprej v iskanju enotnih nastopov v splošno korist obeh narodnosti.

In prav na tej seji so prisotni podpisali poziv na vidne tržaške osebnosti, da bi se zavzeli za hitro in ugodno rešitev vprašanja openskega pokopališča. Mnogo je bilo že o tem napisanega, prebivalstvo je dobilo mnogo obljub in zagotovil od pristojnih oblasti. Tudi predsednik rajonskega sveta za Vzhodni Kras je prisotnim na seji zagotovil, da potekajo načrti za razširitev openskega pokopališča v najboljšem redu, da je potreben denar na razpolago. Toda njegove besede niso mogle zadovoljiti prisotnih.

Ljubljana, 11. marca 1984

Za napredek v veliki bitki za mir

Luciano Lama,
generalni sekretar
CGIL

Dragi tovariši, dragi prijatelji!

Slavna zgodovina mesta Ljubljana bo danes bogatejša za pomemben dogodek. Nihče ne more prezreti pomena te manifestacije, ki odmeva daleč prek meja Slovenije, Koroške, Furlanije Julijske krajine. Sindikalne organizacije teh dežel skupaj s sindikalnimi organizacijami Hrvaške, Veneta in Emilie Romagne tu izpričujejo željo in zahtevo po miru, ki glasno odmeva do vseh evropskih narodov.

Ni zgolj slučaj, da je današnja manifestacija, ki je hkrati tudi izvirna izkušnja sindikalnega gibanja te celine, prav v tej deželi, prav delo teh sindikatov.

Gre za dežele, ki so večkrat okusile najhujše grozote in nesmiselnost vojn, vojn, ki so hotele uničiti narode in ideale pravičnosti, svobode, demokracije in družbenega napredka. Vendar gre tudi za dežele, ki so se znale, bolj kot ostale, v najzmernejših trenutkih evropske zgodovine upreti vsaki obliki zatiranja in visoko držati baklo sožitja med ljudmi, med narodi in med različnimi družbenimi sistemi.

Danes so v Ljubljani ponovno oživiljene mednarodne vrline in interesi delavcev teh dežel, danes se v Ljubljani mani-

festira zgodovinska obveznost celotnega sindikalnega gibanja Jugoslavije, Avstrije in Italije za mir in razorožitev.

To obveznost je treba opraviti v zapleteni in poslabšani mednarodni situaciji. Od lanskega novembra pa do začetka tega leta so se stvari spremenile in to na slabše. V Ženevi so bila prekinjena pogajanja o omejitvi jedrskega orožja srednjega dometa in medcelinskih raket. Prva pošiljka evroraket je že postavljena v Zvezni republiki Nemčiji ter v Veliki Britaniji, v nekaj dneh pa bo še v Comisu v Italiji. Medtem pa že tečejo napovedani sovjetski ukrepi v Čehoslovaški, v Nemški demokratični republiki ter v tistih oceanskih področjih, od koder je mogoče zadeti Združene države prav

Pisanje vidnih predstavnikov KD v dnevno časopisje meri drugam in prebivalstvo je sito slepomišenj. Širijo se tudi govornice, da je občinski odbor preusmрил vsoto denarja, ki je bila namenjena razširitvi pokopališča, v druge namene. Prebivalstvo se sprašuje, ali je to res. Saj na srečanjih, ki jih je imelo s člani današnjega občinskega odbora, članom SSK Lokarjem in socialistom Jagodicem, sta oba podprla prizadevanja domačinov. Ali se besede ujema z glasovanjem v občinskem odboru, to bi rado izvedelo prebivalstvo. V prvi vrsti pa, kdaj bodo dejansko stekla dela, da ne bi bilo primorano pokopovati svojih dragih tako daleč od domačega kraja.

Odposlano je bilo naslednje pismo:

Vladnemu komisarju
dr. MARIO MARROSU

Predsedniku Pokrajinskega
nadzornega odbora
dr. AURELIO BEGO

Tržaškemu škofu
Mmgr. LORENZO BELLOMI

V vednost:

Rajonskemu svetu za vzhodni Kras
Načelnikom svetovalskih skupin
v tržaškem občinskem svetu

Podpisani predstavniki organizacij z Opčin, od Banov in s Ferlugov, zbrani na seji dne 16.3.1984 ugotavljajo, da po dolgoletnih prizadevanjih za pozitivno rešitev vprašanja openskega pokopališča in kljub zagotovitvi župana Spaccinija, izrednega komisarja Siclarija, župana Cecovinija in pristojnega odbornika za javna dela Jagodica, se to vprašanje ni premaknilo z mrtve točke.

Izjave nekaterih političnih predstavnikov, ki jih objavlja krajevno časopisje pa kažejo, da obstajajo sile, ki skušajo zavirati izvedbo zanjega občinskega predloga o razširitvi domačega pokopališča, predloga, ki ga je občinska uprava izdelala kot edino izvedljivo možnost in ki ga je poleg velike večine krajevnega prebivalstva obeh narodnosti odobril z večino rajonski svet za vzhodni Kras.

Zato se podpisani predstavniki organizacij obračamo na Vas z željo, da bi posredovali pri pristojnih organih za čimprejšnjo ugodno rešitev problema, ki zadeva najgloblja čustva vsega prebivalstva.

Slovensko kulturno društvo TABOR

Krajevna sekcija PCI-KPI

Krajevna sekcija PSI

Krajevna sekcija SSK-US

ZŽI - VZPI - ACLI

Delavski svet openskih železničarjev

Delavski svet Laboranti

Združenje staršev in učiteljstvo o.š.F. Bevk

Združenje staršev srednje šole S. Kosovel

Skupnost družina Opčine

ŠD Polet

Župnijski pastoralni svet Sv. Jerneja

Cerkveni zbor

Vesela pomlad

Združenje upravičenih posestnikov

Združenje za zaščito Opčin

Predstavniki Banov

Predstavniki Ferlugov

Opčine, 16. marca 1984

tako hitro, kot lahko ameriške rakete zadenejo ozemlje ZSSR.

Ta skupek dogodkov je dramatičen. Zašli smo v vrtnec akcij in obratov, ki Dragi tovariši, dragi prijatelji! Jedrsko tekmo je mogoče ustaviti tudi, če se bodo prizadevanja za mir spremenila v stalno podporo za uveljavljanje človekovih in sindikalnih pravic, za svobodo narodov ter za gospodarsko sodelovanje med različnimi sistemi. To zahteva mednarodni položaj, ki je resen in nevaren, kar pa je tudi sad pereče svetovne gospodarske krize. Sredstva, namenjena vojni industriji, ustvarjajo še bolj dramatična, nevarna in eksplozivna protislova sodobnega sveta, ki silljo štiri petine človeštva v zaostalost in nerazvitost, čeprav živijo v deželah, ki razpolagajo z dvema tretjinama svetovnih energetskih virov in surovin. Nujno se mora krepiti spoznanje, do česar lahko pripelje to protislovje v naslednjih nekaj letih. To omenjam zaradi tega, ker so tu prisotni tudi sindikati ene izmed neuvrščene dežel, ki so imele in še imajo pomembno vlogo na svetovnem prizorišču, katerih prispevek je odločilen pri utrjevanju mirovni prizadevanj, popuščanju napetosti in vnovični vzpostavitvi ekonomskega ravnotežja med Vzhodom in Zahodom, med Severom in Jugom.

Prepričan sem, da bo ta manifestacija spodbudila evropsko sindikalno gibanje, da bo iskalo nove stične točke, nove možnosti za vzpostavitev dialoga, za napredek v veliki bitki za mir in razorožitev, da bi delavci Zahodne in Vzhodne Evrope živeli v zavesti in prizadevanju, da je leto 1984 leto, v katerem je treba ponovno začeti odločilna pogajanja o tem.

V preteklih tednih se je začela v Stockholmu konferenca za varnost in sodelovanje v Evropi. Danes je to edino ustre-

zno mesto za vzpostavitev dialoga med obema silama, da se dogovorita za vse tiste ukrepe, ki lahko zadržijo oboroževalno tekmo in vzpostavijo ozračje medsebojnega zaupanja med Vzhodom in Zahodom. Idej in predlogov v zvezi s tem ne manjka: od prenehanja proizvodnje, preizkušanja in namestitve novega jedrskega orožja do vzpostavitve brezatomskega območja v Evropi in do sklica konference jedrskih sil za pogajanja o občutnih omejitvah vojaških potencialov.

Sindikat je delavsko gibanje, njegovi predlogi morajo biti resni in pametni. Vendar nikdar ne sme pozabiti, da je množična rušilna moč atomskega orožja že po svoji naravi v nasprotju z njegovo domnevno uporabo v obrambne namene; torej ne more biti zagotovilo za varnost narodov. Sindikat se ne more omejiti le na protest in prepričevanje,

ampak mora znati vplivati na vladne ukrepe — doseči mora stvarne rezultate.

Evropa, samostojna Evropa, mora pri tem, kot zagovornik miru, odigrati odločilno vlogo in se boriti za premostitev blokvske politike ter za pravo »opcijo O«, ki pomeni uravnoteženo in nadzorovano popolno atomsko razorožitev.

Delavcem in sindikatom Slovenije se želim toplo zahvaliti za gostoljubnost, ki smo je bili deležni. Delavcem in sindikatom dežel, udeleženk tega srečanja, želim potrditi trdno odločnost italijanskega sindikalnega gibanja in evropske sindikalne zveze, da si bomo prizadevali za razvijanje takšnih in podobnih pobud.

Naj živi mir, naj živi popuščanje napetosti, naj živi gospodarsko sodelovanje med narodi, naj živi enotnost vseh delavcev.

Utrinek z mirovne manifestacije, ki je bila 11. marca v Ljubljani (vsi ostali posnetki so z manifestacije, ki je bila v Trstu).

Tiskovno sporočilo Avtonomne tržaške federacije KPI za «primer Valencic»

Vodstvo Avtonomne tržaške federacije KPI je ocenilo stanje, ki je nastalo v zvezi z afero Valencic, tržaškim fašistom, ki je v zaporu zaradi preiskave o dejavnosti teroristične skupine NAR-FUAN.

Vodstvo KPI se strinja s stališčem, ki ga je zavzelo pokrajinsko tajništvo in poudarja:

— nujnost, da se preiskave o prevratniški dejavnosti čimprej zaključijo z ustreznim sodnim postopkom

— povezave med NAR in tržaškimi misovci imajo specifične namene v obrambo političnih načrtov teroristov v vsedravnem in krajevnem okviru

— disfunkcije italijanskega sodnega sistema, med temi tudi predolga doba preiskovalnega zapora, oškodujejo tisoče italijanskih državljanov, ki čakajo na proces

— zagotoviti proces obtožencev je temeljni princip demokratične države, ki so ga komunisti vedno odločno podpirali in branili.

Vodstvo Avtonomne tržaške federacije poudarja nujnost, da se prepreči, da bi zavzemanje leveice v tej premostitveni fazi boja proti terorizmu, strumentalizirale še neznane ali nastajajoče prevratniške skupine. Predvsem je treba prenehati vsak poskus legitimacije MSI, ki bi dopuščala nadaljnje prevratniške načrte, ki jih fašisti sicer niso nikoli opustili.

KPI bo do «primera Valencic» izrazila svoje stališče izrecno na podlagi uradnih aktov in pri pristojnih ustanovah, v trenutku, ko bodo zadolženi parlamentarci posegli pri ministru za sodstvo in zahtevala uradno informacijo.

Trst, 20. marca 1984

POPRAVEK

V prejšnji številki Dela je pomota izpadlo nekaj vrstic v tekstu o samoupravnem referendumu v dolinski občini. Pravilno je:

Med pretežno slovenskim prebivalstvom so prve organizirale samoupravni referendum vasi Trebče, Padriče, Gropada in Bazovica, ki so s požrtvovalno voljo in pionirsko zavzetostjo odprle pot pobudi, o kateri se je še malo pisalo in govorilo.

Njihovi rezultati:

Trebče	284 NE	274 DA (10 NE)
Padriče	106 NE (2 DA)	99 DA (9 NE)
Bazovica	433 NE (9 DA)	426 DA (16 NE)
Gropada	173 NE	173 DA

Bralcem, predvsem pa piscu članka se oprostamo.

Tiskovno sporočilo tajništva tržaške federacije KPI

Pred nekaj tedni je začela tiskovna kampanja glede procesa proti nekaterim Tržačanom, ki so v zaporu zaradi preiskav o prevratniški dejavnosti desničarske skupine NAR-FUAN. Tajništvo Avtonomne tržaške federacije poudarja važnost učinkovitega in hitrega zaključka preiskave, ki bi privedla do dokončne obsodbe odgovornih za zločine črnega terorizma.

Kljub fragmentarnosti preiskav, ki so v teku (proces za rope v Trstu, proces zaradi uboja sodnika Amata v Bologni) izhaja nujnost po ugotovitvi celotnega okvira dejavnosti, političnih načrtov, protekciji, ki jih ima ta prevratniška organizacija, ki je delovala tudi v povezavi z aktivisti MSI in njihovo mladinsko organizacijo.

Molk državnega tožilstva ob otvoritvi novega sodnega leta o opravljenem delu v okviru prevratniške desnice je zaskrbljujoč, predvsem zaradi skrajnosti nekaterih «podvigov» črnosrajčnikov po tržaškem Krasu junija lani.

Tudi zahteva po temeljitejši preiskavi v zvezi z dejavnostjo tržaških desničarjev, ki jo je lani izneslo pokrajinsko tajništvo KPI, je naletela na vse prej kot zadovoljiv in pričakovan odmev. Vse to prav gotovo ne koristi ugledu italijanskega sodstva.

KPI smatra nadalje, da je pravica do

doslednega in časovno sprejemljivega sodnega postopka, ne glede na entiteto prekrška, temeljna garancija, ki jo demokratična država lahko nudi svojim državljanom.

Zakonski predlogi nekaterih komunističnih parlamentarcev o ureditvi sodnega sistema in o skrajšanju dobe preiskovalnega zapora, naj se zato uveljavijo.

Uveljavitev teh načel je bistveni del vseh obvez, ki so jih komunisti osvojili v boju proti terorizmu kot tudi v opoziciji desničarski kampanji za uvedbo smrtne kazni.

Tajništvo tržaške komunistične federacije ponovno poudarja zahtevo, da steče sodni postopek tudi proti fašistom, ki so v zaporu s težkimi obsodbami in da pristojne oblasti preprečijo najbolj tragične oblike protestnih akcij, kot je gladovna stavka, ki jo izvajajo zaprti fašisti že dva meseca.

Istočasno poziva vse demokrate k budnosti pred terorističnimi organizacijami, ki jih oblasti še niso izsledile, in ki propagirajo fašistično ideologijo nasilja, ki je v Trstu naletela na plodna tla že v sedemdesetih letih.

Že v preteklosti so namreč dvomne tiskovne kampanje skušale prikazati fašistične elemente kot «dobre fante», čeprav so jih naknadno organi javne varnosti aretirali z orožjem v roki v njihovih leglih in z dokumenti tajnih črnih organizacij.

Trst, 15. marca 1984

«Športno» navijanje na nogometnih igriščih je v Trstu terjalo svojo prvo smrtno žrtev. Absurd, ob katerem smo se menda vsi globoko zamislili.

V torek, 20.3. zvečer je tretja televizijska mreža oddajala intervju s tremi pripadniki organizacije (tako so jo sami imenovali) ultras. Čeprav so bila novinarjeva vprašanja od časa do časa precej izzivalna, se nobeden od treh mladeničev ni izpostavil. Vsi so enoglasno vztrajali pri dejstvu, da je nasilje to, kar ustvarja nasilje. Sami se nikoli niso spustili tako nizko, da bi izzivali nasprotnike, navijače nasprotnih športnih ekip, ampak so jih prav ti pripeljali do kakega skrajnega početja.

Operater, ki je tistega usodnega dne snemal nogometno tekmo med Triestino in Udinesejem, pa je nehote dokazal prav nasprotno. Rimski pozdravi zlatih tržaških fantov, nacionalistično obarvani priložnosti slogani, črne rute in zastave, mrtvaške lobanje, vse to je dalo slutiti, da je navijanje vse prej kot dobrodušno, spodbujajoče in predvsem športno. Ko so se fantje sproščeno razgovarjali z novinarjem, pozivali vse tržačane na nogometna igrišča, predvsem ko igra slovita Triestina, se mi je nehote prikradla misel, kako bi ti navijači ukrepali in reagirali, če bi se mednje pojavil slovenski navijač in navijal v svojem jeziku. Sicer malce mazohistična misel, pa vendar. Dvomin, da bi ga ultras velikodušno sprejeli...

Eden od intervjuvancev je rekel, da je Trst pozabljeno mesto, za katero ni mogoče storiti ničesar, razen tega, da ga najzvestejši športniki poveljajo s pristnim športnim navijanjem. Dodal je, da se marsikje na tribunah vidijo tudi iztegnjene pesti in ne samo rimski pozdravi, ki pa to dejansko niso. To da je nekakšna koreografija, kot je koreografija skandiranje skrajno neokusnih parol. «È anche bello da vedere!» (Lepo je to videti) je še nekajkrat dodal. Lepo je videti napol zakrinkane mulce, v črnih srajcah, ki pritrjuje nasprotni ekipi, ji želijo smrti in še marsikaj in privabljajo v spomin leteče «podvige» tržaških črnuhov v lanski volilni kampanji. Politika sicer ni šport, vsi pa vemo da je šport lahko izredna prilika za določeno ... politiko.

Bolj kot prikazane akcije pa je prizadelo nekaj drugega: iz intervjuja ne bi mogel človek izluščiti nobenega nauka. Takega navijanja in njegovih tragičnih posledic ni nihče obsodil, novinarjeva vprašanja niso pripeljala do nobenega zaključka, nasprotno, človek bi lahko sklepal, da je vse to dopustljivo, pa čeprav obsojanja vredno. Mlado življenje, ki se je tako nenadoma izteklo, bo čez nekaj časa le spomin na nogometni derbi, ki je končal z izenačenim rezultatom.

m.

Umrl je tov. Marčelo Kralj

Umrl je tovariš Marčelo Kralj, dolgoletni sekretar sekcije KPI v Trebčah, dolgoletni predsednik slovenskega prosvetnega društva Primorec, vsestransko aktiven in neumoren delavec v raznih krajevnih organizacijah.

Kot vojak je bil odpeljan v Nemčijo od koder se je srečno vrnil v rodne Trebče in takoj poprijel za delo ter se izkazal kot izreden organizator. Že kot mlad fant je bil v zaporu s skupino Pinka Tomažiča in tovarišev. Po vrnitvi v domači kraj se je poročil z domačinko Marčelo, vendar mu življenje ni takoj steklo, kot si je pričakoval. Takoj po poroki so ga namreč zaprli v Coroneo. Bilo je 12. decembra 1942. leta, prav tedaj, ko je večja skupina domačih fantov odhajala v partizane.

Tovariš Marčelo Kralj je bil v domači vasi in drugje zelo priljubljen in spoštovan. Sodeloval je v vseh krajevnih organizacijah že od leta 45, ko je bil na političnem tečaju v Opatiji, in mnogo pozneje, ko je bil med soustanovitelji športnega društva Sloga in med pobudniki ustanovitve Združenja slovenskih športnih društev v Italiji.

Pred nekaj leti je resno zbolel in bolezen ga je prerano strla. Vaščani in vsi, ki so ga poznali in cenili, občuteno žalujejo za njim. Naše uredništvo izreka otrokoma in svojcem globoko sožalje. Sožalju se pridružuje tudi tržaška federacija KPI.

PRISPEVKI

Namesto cvetja na grob Gizele Budin daruje Ivan Budin 10.000 lir

V spomin na tovariša Pepija Pertota daruje Drago Ota iz Boljunca 20.000 lir za sekcijo KPI Dolina

V spomin na Petra Kosa iz Fojane (očeta tete Julke) daruje Anica Ferfolja Oberdan iz Trsta 10.000 za sklad

Ob poravnavi naročnine so prispevali: Rebulja Alojz, Nabrežina Kamnolomi, 4.000 lir; Šavron Anton, Dolina 5.000 lir; Sancin Dorka, Dolina 4.000 lir; Zobec Izidor, Boljunec, 4.000 lir; Primosi Zora, Trst, 4.000 lir; Bonano Fabjan, Boljunec 4.000 lir.

Sancin Danilo, Boljunec, 4.000 lir

V spomin na tovariša Pepija Pertota darujeta Wanda in Pino Fonda 50.000 lir za Delo.

V spomin nma Frano Sancin iz Boljunca darujeta Gigi in Milka Granduč 20.000 lir za borčevsko organizacijo iz Boljunca

Gigi Granduč, nosilec krste Frone Sancin daruje v isti namen 10.000 lir

Mokole Pavel iz Slivnega prispeva 5.000 lir za sklad.

Ob 1. obletnici smrti Marije Širca pripevata družini Sirk in Rebulja 25.000 lir.

Zaradi težav, ki so nastale v tiskarni izhaja ta številka Dela z zamudo. Tovarišev prosimo za razumevanje.

Drugi o nas Kaj naj bi bil «postfašizem»

V delu italijanskega političnega življenja se zadnje čase vse bolj pogosto širi razmišljanje, da bi bilo prav, če bi Italijansko neofašistično stranko (MSI) nekako bolj vključili v «legalno» sfero delovanja. MSI je sicer legalna stranka s svojimi institucijami, poslanci, senatorji, ponekod z župani in vsemi ustreznimi organi, vendar je njena legitimacija v italijanski politični optiki še zmeraj nesporna: to je namreč bivša fašistična stranka, ali vsaj nadaljevalka fašistične politike, najbolj izrazit predstavnik desnice in seveda dejavnik, ki ne more biti sestavni del poštenih naporov za nadaljnji razvoj italijanske demokracije.

Razmišljanja o še večji «legalizaciji» te stranke kujajo seveda v desnici nasploh, mestoma tudi v sredinskih strankah, zdi pa se celo, ugotavljajo v krogih italijanske KP, da tudi nekatere sredinsko-levičarske formacije niso imune pred njimi. Izhodišče tega razmišljanja je, da bi morali nekako razširiti «demokratsko arenno» tudi s tem, da bi vanjo enkrat za vselej odkrito vključili MSI. Nosilci takega razmišljanja razgrinjajo naslednjo računico: pravijo namreč, da bi se na ta način demokratske silnice dozdevno okrepile, stranka MSI pa bi v novem kontekstu sčasoma izgubila svojo izrazito fašistično podobo.

Levica v Italiji seveda odklanja taka razmišljanja. V italijanski KP ter v njenih glasilih je zaslediti zapise, ki ostro naglašajo stališče, da bi morali MSI

pravzaprav odvzeti pravice in možnosti, ki jih ima kot stranka, ne pa, da zdaj ponekod premlevajo celo teze o potrebi po nekakšni «demokratski» valorizaciji neofašistične stranke.

Levičarska glasila gredo še globlje. Me drugim ugotavljajo, da so take zamisli neposredna posledica mednarodne napetosti, v kateri živimo, zaostrovanja blokvske konfrontacije. Ideja o še večji «legalizaciji» MSI v Italiji izhaja potemtakem iz teženj, da se okrepi zahodni blok, da se utrdi njegova politična podoba, njegova moč. Tako hočejo formirati nekakšno «prvo linijo» Zahoda v primeru resnične konfrontacije med blokoma. «Unità» je napisala, da bi MSI v novi vlogi, kot del «demokratskega tabora», bil pravzaprav prvi ščit Reaganove politike.

V zvezi s takšnimi razmišljanji nastaja tudi novo izrazoslovje. Nosilci ideje o tej, kot pravijo, «evoluciji» MSI, ugotavljajo naprimer, da zdajšnje politično stanje zmeraj težje prenaša pojem «klasična desnica» seveda tudi predstavo o njenem najbolj skrajnem delu, in priporočajo nov izraz «moderna desnica». Razumljivo je, sklepajo, da bi si MSI z novim plaščem «moderne desnice» lažje pridobil pravico do dokončne vključitve v demokratski tabor.

Iskanje «ustreznejših» izrazov se nadaljuje. Dosedaj sta bila pojma fašizem in antifašizem nesporna, zgodovina ju je preverila in odločno potrdila. Antifašizem seveda pomeni boj in dokončno zmago nad fašizmom. Zagovorniki «evolucije» neofašizma v smeri

demokratskega tabora, trdijo komentatorji leveice, med njimi tudi «Rinascita», pa sodijo zadnje čase, skladno z oceno, da je izraz antifašizem prehud, odrezav in popolnoma odklonilen, da bi bilo kajpak bolje, če bi ga nadomestili z izrazom «postfašizem».

Glede takih teorij je mnenje leveice enotno. Medtem ko antifašizem pomeni neusmiljen boj proti fašizmu, bi z izrazom «postfašizem» preprosto razvrstili tako upravičenost in nujo kakor tudi ostrino tega boja in, kar je najhujše, postavili bi tako fašizem kot «postfašizem» na isto raven. Postfašizem pač sledi fašizmu. Kdor razmišlja o taki novi vlogi MSI, pravijo KPI, ne more sprejemati pojmov, ki identificirajo to stranko s fašizmom, zato pa se ogreva, da bi avtentičnost antifašističnega gibanja sčasoma kar njabolj osiromašili.

Tudi v sredinskih strankah niso redka stališča, da se razmere pač zaostrujejo, tako znotraj dežele kot v mednarodnem okviru in da bi morali zagledati ustvariti možnosti za hitrejše odločanje pri reševanju določenih vprašanj. Sedanje državne strukture, od predstavniških do izvršnih, so preveč obremenjene in zapletene ter so druga drugi ovira. Težavam, ki se žal kopičijo, niso kos. Iz takih ugotovitev pa nastaja glas o potrebi po «avtoritarnih» rešitvah kot o edini možnosti, ki naj probleme razplete.

Zlasti v KP svarijo pred takimi pogledi. Tudi v KP se zavzemajo za globalno prenavo, med drugim tudi zato da bi italijanski parlament ne bil več dvodomen, ter za njegovo prisnejšo, neposrednejšo vlogo v razvoju države; borijo se za hitrejše in krajše postopke. Toda hkrati opozarjajo na nevarnosti, ki jih vsebujejo navidez podpore vredne težnje o «poenostavljanju» demokratičnih postopkov. Od poenostavljanja do ignoriranja, pojasnjujejo v KP, je kratek korak. V zvezi s tem spominjajo, da so se podobna gesla in hotenja pojavljala že leta 1960, ko je prišla na oblast krščansko-demokratska Tambronijska vlada, ki je potem zabrenkala na najbolj desničarske strune in je po revoltu ljudskih množic in delavcev klavrno propadla. Pristanek na navedene poglede je tedaj odprl vrata takoimenovanemu «črnemu terorju».

Tudi v socialistični stranki spremljajo razmišljanja o «evoluciji», o «novi vlogi» MSI; tudi v njej kot napredni, pa še kot vodilni stranki v vladim pa so mnenja, da bi se morali v političnem življenju odločneje zoperstani taki usmeritvi. Nekateri komunisti sicer menijo, da ni vsa socialistična stranka pri tem enako dosledna in da so teze o tem, da gre le za pridobivanje novih volilnih glasov, navsezadnje prav takšna nevarnost kot javna podpora «evoluciji» MSI. To mnenje deli tudi socialistična revija «Mondo operaio».

Vzporedno s takimi za zdaj latentnimi premiki, ki izhajajo iz tega, da bi bilo

pač prav, če bi v sedanjih razmerah in v optiki bodočnosti razširili in «okrepili demokratično monolitnost» države, kot navajajo pri nekaterih sredinskih strankah, pa stranke in organizacije leveice opozarjajo na vse večjo tolerantnost do neofašizma in njegovih akcij. V Italiji je še zmeraj več kot tisoč kazenskih prijav zoper neofašistične izgreznike, ki leže in se starajo v predalih magistrature. To seveda spodbuja neofašistično gibanje in njegove skupine k nadaljnjemu delovanju, ki je namenjeno spodkopavanju temeljev demokratične ureditve. V zamestvu, predvsem pa pri slovenski skupnosti v Italiji, razumejo sedanje proti dvojezičnosti naperjene tržaške neofašistične akcije po šolah in drugod

kot naravno posledico popustljivega odnosa do neofašizma in desnice sploh. Vemo, da trobi zadnje čase tudi Lista za Trst v isti rog kot neofašizem.

Levica v Italiji sklepa v glavnem takole: nesporno izhodišče mora biti, da je nova, republikanska in demokratična Italija nastala kot rezultat zmage nad fašizmom. Razmišljanja o nekakšnem «postfašizmu» in «posodobljeni vlogi fašizma v demokratičnem taboru» so zagledali zgodovinsko neutemeljena, s stališča politične dialektike pa docela nevzdržna. Razumljivo je, da so naletele takšna razmišljanja na največji odpor pri demokratični javnosti, ki jih upravičeno razume tudi kot žalitev.

GLEDALIŠKI KOTIČEK

V petek, 30. marca, si bomo lahko v Kulturnem domu ogledali še zadnjo letošnjo postavitev Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta in sicer znano komedijo «Talec» irskega pisatelja Brenda na Behana.

Talec je pretresljiva komedija, globoko ljudska in nič manj aktualna kakor ob svojem nastanku. Behanov Talec namreč še danes ne izstreli v prazno nobenega svojih nabojev, ko z njimi drugo za drugo zadeva najsvetejše vrednote: militantno domoljubnost, koreniti nacionalizem, spomine na junaška dela, ubijanje v imenu pravične stvari. In prav tako je Talec še vedno poln turobnega, bridkega in tesnobe vzdušja, v katerem se to sarkastično razstreljevanje idealov dogaja ob spremljavi žive komike.

Na tržaškem odru bo skratka spet zaživel Behanov krut in obenem komičen zaris irske osvobodilne gnanosti, postavljene nikamor drugam kot v sumljiv dublinski bordel.

Režiser Talca je Mile Korun, ki se po dveh desetletjih znova spoprijema s to irsko tragikomično igro in si seveda želi, da bi tudi tržaški Talec, prav tako kot tisti ljubljanski izpred dvajsetih let, popol-

noma zaživel v to kar pač je, v presunljiv in krut teater, globoko ljudski v pravem smislu te besede.

S Talecem pa skuša Slovensko stalno gledališče zadostiti tudi željo svojega občinstva po velikem, aktualnem vsebinsko in formalno razkošnem gledališču. Na velikem odru Kulturnega doma, kjer so že skoraj dokončno postavili učinkovito sceno Mete Hočevarjeve, vadijo tako te dni igralci tudi s koreografom Janezom Mejačem in s korepetitorjema Branetom Demšarjem in Anastazijo Purič. Talec je namreč vseskozi obogaten z glasbo, plesi in pesmimi oziroma prelepimi songi, ki nas pravzaprav stalno spominjajo na Brechta.

Obratno pa od Brechta, ki podaja v songih sintezo nekkih dogodkov in jih uporablja za razlago določenih prizorov, se Behanovi songi oglašajo med predstavo prav v trenutku, ko bi ljudje res zapeli. So to trenutki veselja in sprostitve, saj namen teh songov ni zgodbo razložiti ali oznanjati njeno morali. Tudi če se okrog nas vsa zemeljska krogla razleti na kosce, uči Behan svoje občinstvo, lahko da kaka šala več tolažbe kakor kak ideal. Življenje je vendar vesela zadeva.

